

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

NGUYỄN THANH NGA

**GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG
BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ Ở VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2015

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TÀI CHÍNH

HỌC VIỆN TÀI CHÍNH

NGUYỄN THANH NGÀ

**GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG
BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ Ở VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Tài chính - Ngân hàng

Mã số : 62.34.02.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. PHÍ TRỌNG THẢO
2. TS. LÊ XUÂN HIẾU

HÀ NỘI - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan bản luận án là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và có nguồn gốc rõ ràng.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Nguyễn Thanh Nga

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục các bảng, biểu đồ, sơ đồ	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: NHỮNG LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VÀ GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ	7
1.1. NHỮNG LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ.....	7
1.1.1. Khái niệm thị trường bảo hiểm phi nhân thọ	7
1.1.2. Quy luật hoạt động của thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	12
1.2. NHỮNG LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ.....	14
1.2.1. Tổng quan về giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	14
1.2.2. Nguyên tắc giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	19
1.2.3. Cơ quan giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	20
1.2.4. Nội dung giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ	23
1.2.5. Phương thức giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ	34
1.2.6. Quy trình thực hiện giám sát	40
1.3. MỘT SỐ BÀI HỌC KINH NGHIỆM VỀ GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ CỦA CÁC NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI	47
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1	53
Chương 2: THỰC TRẠNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2008 - 2013	54
2.1. KHÁT QUÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM.....	54
2.1.1. Các chủ thể tham gia thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam	54
2.1.2. Quy mô thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam.....	58
2.1.3. Sản phẩm của thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam	61

2.2. THỰC TRẠNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM.....	63
2.2.1. Thể chế giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam	63
2.2.2. Cơ quan giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam	71
2.2.3. Hoạt động giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam giai đoạn 2008 - 2013.....	76
2.3. ĐÁNH GIÁ CHUNG VỀ HOẠT ĐỘNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM	101
2.3.1. Những kết quả đạt được của hoạt động giám sát.....	101
2.3.2. Những hạn chế của hoạt động giám sát.....	103
2.3.3. Nguyên nhân của những tồn tại.....	103
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	107
Chương 3: GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN HOẠT ĐỘNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM.....	108
3.1. ĐỊNH HƯỚNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM.....	108
3.1.1. Xu hướng giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ trên thế giới.....	108
3.1.2. Định hướng giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam trong thời gian tới	113
3.2. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN HOẠT ĐỘNG GIÁM SÁT THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ VIỆT NAM	116
3.2.1. Hoàn thiện thể chế giám sát.....	116
3.2.2. Hoàn thiện và nâng cao hiệu quả hoạt động của cơ quan giám sát.....	129
3.2.3. Tăng cường công tác phối hợp và chia sẻ thông tin	135
3.2.4. Hoàn thiện quy trình trong hoạt động giám sát.....	137
3.2.5. Các giải pháp bổ sung khác	145
KẾT LUẬN CHƯƠNG 3	152
KẾT LUẬN.....	153
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

AADMER	Hiệp định ASEAN về Quản lý thiên tai và ứng cứu khẩn cấp
ASEAN	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
BH	Bảo hiểm
BHNN	Bảo hiểm nông nghiệp
CAR	Tỷ lệ an toàn vốn
Cục QLBH	Cục Quản lý, giám sát bảo hiểm
DN	Doanh nghiệp
DNBH	Doanh nghiệp bảo hiểm
DN MGBH	Doanh nghiệp môi giới bảo hiểm
FSS	Cơ quan dịch vụ giám sát Hàn Quốc
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
HDQT	Hội đồng quản trị
IAIS	Hiệp hội các nhà quản lý bảo hiểm quốc tế
ICPs	Những nguyên tắc cơ bản về bảo hiểm
IMF	Quỹ tiền tệ thế giới
IRIS	Hệ thống chỉ tiêu giám sát rủi ro
KDBH	Kinh doanh bảo hiểm
KT - XH	Kinh tế - xã hội
KRW	Tiền tệ Hàn quốc
MAS	Cơ quan quản lý tiền tệ Singapore
MCR	Biên khả năng thanh toán tối thiểu
MGBH	Môi giới bảo hiểm
NAIC	Ủy ban Hiệp hội quốc gia về bảo hiểm của Mỹ
NDBH	Người được bảo hiểm
OJK	Cơ quan quản lý dịch vụ tài chính Indonesia
PNT	Phi nhân thọ
RBS	Giám sát trên cơ sở rủi ro
ROE	Tỷ lệ lợi nhuận trên vốn đầu tư
SPBH	Sản phẩm bảo hiểm
SCR	Biên khả năng thanh toán
SPBH	Sản phẩm bảo hiểm
TCTC	Tổ chức tài chính
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
TNDS	Trách nhiệm dân sự
TTBH	Thị trường bảo hiểm
UBCKNN	Ủy ban chứng khoán nhà nước
USD	Dollar Mỹ
VBQPPL	Văn bản quy phạm pháp luật
WB	Ngân hàng thế giới
WTO	Tổ chức Thương mại thế giới

DANH MỤC CÁC BẢNG

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung</u>	<u>Trang</u>
Bảng 1.1:	Danh mục các nguyên tắc giám sát bảo hiểm do IAIS ban hành	20
Bảng 1.2:	Biên khả năng thanh toán II dựa trên ba trụ cột chính	29
Bảng 1.3:	So sánh hai phương thức giám sát.....	39
Bảng 2.1:	Số liệu về các doanh nghiệp bảo hiểm và trung gian bảo hiểm qua các năm 2008 - 2013.....	57
Bảng 2.2:	Khả năng tài chính của thị trường PNT qua các năm 2008 - 2013	60
Bảng 2.3:	Giới hạn tham chiếu các chỉ tiêu cảnh báo sớm	68
Bảng 2.4:	Thống kê số lượng các cuộc thanh tra, kiểm tra từ năm 2008 - 2013	78
Bảng 2.5:	Khả năng thanh toán của các DNBH phi nhân thọ.....	83
Bảng 2.6:	Dự phòng nghiệp vụ của thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	86
Bảng 2.7:	Qui mô đầu tư của thị trường bảo hiểm phi nhân thọ.....	88
Bảng 3.1:	Cách xác định rủi ro thuần.....	139
Bảng 3.2:	Cách xác định rủi ro tổng hợp	141

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ

<u>Số hiệu</u>	<u>Nội dung</u>	<u>Trang</u>
Biểu đồ 1.1:	Biên khả năng thanh toán II	30
Biểu đồ 2.1:	Doanh thu phí BH gốc, doanh thu phí giữ lại, bồi thường gốc, bồi thường thuộc trách nhiệm giữ lại PNT (năm 2008-2013)	59
Biểu đồ 2.2:	Doanh thu phí bảo hiểm gốc theo các nghiệp vụ bảo hiểm phi nhân thọ năm 2008-2013	63
Sơ đồ 1.1:	Chu trình giám sát thực hiện theo phương thức giám sát tuân thủ.....	35
Sơ đồ 1.2:	Chu trình giám sát thực hiện theo phương thức giám sát trên cơ sở rủi ro	37
Sơ đồ 2.1:	Bộ máy tổ chức của Cục Quản lý, giám sát bảo hiểm.....	73

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Trong những năm qua thị trường bảo hiểm Việt Nam đã đạt được những kết quả nhất định. Tốc độ tăng trưởng doanh thu phí bảo hiểm hàng năm của thị trường đạt mức trung bình gần 20%, sản phẩm trên thị trường ngày một đa dạng, phong phú về chủng loại và chất lượng. Thị trường bảo hiểm sẽ tiếp tục mở rộng và phát triển theo hướng chuyên nghiệp có sự kết nối với các thị trường tín dụng, chứng khoán trong việc cung cấp các sản phẩm, dịch vụ tài chính. Bên cạnh những xu hướng thuận lợi cho sự phát triển của thị trường bảo hiểm nói chung và thị trường bảo hiểm phi nhân thọ nói riêng, không thể phủ nhận những vấn đề sẽ còn tiếp tục đe dọa sự an toàn của thị trường như: khả năng tài chính của các DNBH trên thị trường chưa đủ lớn, quản trị doanh nghiệp chưa tốt, hành vi trục lợi ngày càng tinh vi hơn và phát triển từ tự phát đến hành vi có tổ chức, hoạt động rửa tiền, cạnh tranh diễn ra ngày càng phức tạp,... Công tác giám sát thị trường bảo hiểm đòi hỏi phải có sự chuyển biến, phù hợp với mức độ phức tạp và đa dạng của thị trường nhằm định hướng thị trường phát triển an toàn, bền vững và phù hợp với thông lệ quốc tế.

Xuất phát từ lý do đó, với góc độ của một người công tác trong cơ quan quản lý, giám sát thị trường bảo hiểm, nghiên cứu sinh đã lựa chọn đề tài ***“Giám sát thị trường bảo hiểm phi nhân thọ ở Việt Nam”*** để làm đề tài nghiên cứu luận án.

2. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Ở Việt Nam hiện nay, đã có một số công trình nghiên cứu về thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam. Tuy nhiên, mức độ và phạm vi nghiên cứu của các đề tài đề cập ở các khía cạnh khác nhau, góc độ và cách thức nghiên cứu khác nhau, cụ thể như sau:

Luận án tiến sĩ *“Các giải pháp tài chính nhằm thúc đẩy phát triển thị trường bảo hiểm ở Việt Nam”* của tác giả Hoàng Mạnh Cừ (2006), Học viện Tài chính. Luận án tập trung đi sâu vào nghiên cứu và đề xuất các giải pháp tài chính nhằm thúc đẩy thị trường bảo hiểm Việt Nam. Trong đó cũng có giải pháp liên quan đến các qui định pháp luật về cơ chế tài chính, là các qui định làm cơ sở cho công tác giám sát tài chính của cơ quan Nhà nước đối với thị trường. Tuy nhiên, các giải pháp đó đề xuất cho giai đoạn phát triển thị trường đến năm 2010.

Luận án tiến sĩ “*Giải pháp nâng cao hiệu quả kinh doanh bảo hiểm phi nhân thọ của các DNBH Nhà nước ở Việt Nam trong điều kiện mở cửa và hội nhập*” của tác giả Đoàn Minh Phụng (2007), Học viện Tài chính. Luận án đã nghiên cứu và đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả kinh doanh đối với các DNBH Nhà nước, tuy nhiên thời điểm đề xuất giải pháp đã cách đây 7 năm.

Luận án tiến sĩ “*Giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng phí bảo hiểm của doanh nghiệp bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam*” của tác giả Trần Hùng Dũng (2009), Đại học Kinh tế quốc dân. Luận án tập trung vào nghiên cứu về mặt lý luận, thực trạng và hiệu quả sử dụng phí bảo hiểm của một số DNBH phi nhân thọ có thị phần lớn ở Việt Nam, chủ yếu trong giai đoạn từ năm 2003-2007.

Luận án tiến sĩ “*Giải pháp phát triển thị trường bảo hiểm phi nhân thọ ở Việt Nam*” của tác giả Trịnh Xuân Dung (2011), Đại học Kinh tế quốc dân đã hệ thống hóa cơ sở lý luận về thị trường bảo hiểm phi nhân thọ, đưa ra các giải pháp phát triển thị trường bảo hiểm phi nhân thọ, trong đó có đề cập đến giải pháp đẩy mạnh công tác giám sát thị trường nhưng luận án không đi vào nghiên cứu một cách có hệ thống cơ sở lý luận và thực trạng hoạt động giám sát.

Luận án tiến sĩ “*Phương pháp đánh giá năng lực tài chính các DNBH phi nhân thọ tại Việt Nam*” của tác giả Trịnh Hữu Hạnh (2012), Học viện Tài chính. Luận án đã nghiên cứu khía cạnh đánh giá năng lực tài chính của các DNBH thông qua đánh giá đúng khả năng thanh toán của DNBH. Mục tiêu nghiên cứu chính của luận án tập trung xác định mức độ đầy đủ vốn được xác định thông qua phương pháp tính vốn trên cơ sở rủi ro theo cách tính của DNBH.

Luận án tiến sĩ “*Hiệu quả hoạt động đầu tư của các DNBH phi nhân thọ Việt Nam*” của tác giả Trịnh Chi Mai (2013), Đại học Kinh tế quốc dân. Luận án đi sâu vào nghiên cứu hoạt động đầu tư và hiệu quả hoạt động đầu tư trên giác độ của DNBH.

Luận án tiến sĩ “*Phát triển thị trường bảo hiểm phi nhân thọ trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế*” của tác giả Đinh Công Hiệp (2014), Học viện Tài chính. Luận án đã nghiên cứu và đưa ra các giải pháp phát triển thị trường bảo hiểm phi nhân thọ Việt Nam trong nền kinh tế hội nhập.

Đề tài khoa học cấp Nhà nước “*Hệ thống giám sát tài chính quốc gia*”, mã số KX 01.19/06-10 do PGS.TS. Tô Ngọc Hưng làm chủ nhiệm. Đề tài đã trình bày những